

Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/34601/2024

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Esityksen tavoitteeksi on nimetty nuoren ikäluokan koulutustason nosto. Tavoitetta koulutustason nostosta SYL pitää itsessään kannatettavana, mutta käsillä oleva lakiesitys ei näkemyksemme mukaan edistä tavoitetta tarkoituksenmukaisella tavalla. SYL ei jaa hallituksen huolta siitä, että koulutus kasautuu yksilöille, vaan ajattelee, että kaikkien on saatava opiskella niin paljon ja pitkälle, kuin into ja osaaminen riittävät. SYL kannattaa riittävästi rahoitettua koulutuskapasiteetin nostoa ratkaisuksi koulutustason nostoon.

- SYL pitää tavoitetta koulutustason nostamisesta kannatettavana, mutta tematiikkaa koulutuksen kasautumisesta haitallisena ja epätarkoituksenmukaisena
- SYL ei jaa esityksen tavoitetta siitä, että koulutustason nostamiseksi opiskelijoiden oikeuksia kouluttautua useammalle alalle rajoitetaan
-

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

SYL ei kannata esitystä. Esityksellä rajataan opiskelijan oikeuksia nykyisestään sekä kavennetaan keskeisesti sivistyksellisiä perusoikeuksia.

- SYL ei kannata esitystä.
- SYL arvioi, että muutos lisää opiskelijoiden kokemia paineita ja kuormitusta alan valinnan ja alanvaihdon hetkellä. Vaikka esitysluonnoksessa arvioidaan, että esitys ei teknisesti vaikeuta alan vaihtoa, on todennäköistä, että opiskelijoiden toiminta uudessa ympäristössä muuttuu.
- Esityksellä rajoitetaan opiskelijan sivistyksellisiä perusoikeuksia
- kahden tutkinnon opiskelemisesta tulee taloudellisesti haastavampaa, kun yhteenlaskettu opintoaika kasvaa ja opintotukikuukausien määrä on erittäin rajattu.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

- Esityksen tavoitteista on linjattu näin: "Korkeakoulutuksen kasautumisen vähentämisen toimilla tavoitellaan sitä, että ensikertalaisten osuus nousee asteittain tasolle 85 %." Osuus mistä ryhmästä? Valituista, paikan vastaanottaneista, kaikista opiskelijoista?

- Lisäksi esityksen tarkoituksena on "kannustaa opiskelijoita suunnitelmalliseen opiskeluun ja näin parantaa opintojen läpäisyä". Mikäli opiskelijoita haluttaisiin tukea suunnitelmallisuudessa, olisi syytä panostaa opintojen ohjaukseen lisäämällä korkeakoulujen rahoitusta ja ohjausresursseja.
- Nykytilan kuvauksessa ei ole huomioitu sitä, että nykyiselläänkin korkeakoulut harjoittavat paikkojen "ylitäyttöä" perustuen siihen, kuinka monen arvioidaan aidosti edistävän opintojaan.
- Ylitäyttö huomioon ottaen on kyseenalaista, vapauttaako uudistus tosiasiallisesti resursseja ensikertalaisten käyttöön lainkaan.
- Alanvaihto on huomioitu todennäköisimpänä useamman opiskeluoikeuden hankkimisen syynä, mutta sitä (pientä, mutta olemassaolevaa) ryhmää, jotka oikeasti haluavat tehdä kaksi tutkintoa, ei ole huomioitu.
- Jos aidosti on tarkoituksena tehdä kaksi tutkintoa, niiden tekeminen lomittain voi olla erittäin edullinen vaihtoehto opintososiaalisten etuuksien näkökulmasta, koska opintorahaa, nykyään myös opiskelijan asumislisää ja valtion lainantakausta rajoittaa opintotutkikuukausien määrä.
- Alanvaihtoa koskevassa pohdinnassa ei ole huomioitu sitä, että uudistus väistämättä lisää alanvaihtoon liittyviä paineita, kun aikaisemmasta opinto-oikeudesta täytyy luopua lopullisesti. Riski siirtyä uudelleen epäsojivalle alalle on selvä, ja tässä tilanteessa aiempiin opintoihin ei enää olisi mahdollista palata.
- Vaikka uutta alaa olisi päässyt kokeilemaan esimerkiksi sivuaineen tai avoimen opintojen muodossa, voi uusissa opinnoissa tulla vastaan ennakoimattomia pullonkauloja, jotka estävät tai merkittävästi vaikeuttavat valmistumista. Tällaisia voivat olla vaikkapa yksittäiset erittäin haastavat opintojaksot tai pakolliset kokonaisuudet.

Muut huomionne esityksestä

- Nykyisen yliopistolain 43 §:n 1 momentin mukainen mahdollisuus palauttaa vanha opiskeluoikeus voimaan osallistumatta 36 §:ssä tarkoitettuun opiskelijavalintaan on ulotettava myös tällä yhden opiskelupaikan säännöksillä menetettyihin opiskeluoikeuksiin.
- Menetetyn opiskeluoikeuden palauttaminen olisi tällöin mahdollista joko uudesta opiskeluoikeudesta valmistumisen jälkeen tai niin, että uuden opiskeluoikeuden menettäisi, mikäli palauttaisi vanhan voimaan.
- Kohtuullisina rajoituksina palautusoikeudelle voidaan pitää sen rajaamista vain yhden menetetyn opiskeluoikeuden palauttamiseen sekä myös aiempien kestoiltaan rajaamattomien oikeuksien keston rajaamista palauttamisen yhteydessä.
- Palautusoikeus mahdollistaisi siirtymäajan kaltaisesti uuden opiskeluoikeuden "katumisen" ja vanhaan palaamisen sekä peräkkäisten tutkintojen suorittamisen sujuvammin ilman, että esityksen tavoitteet yhteen tutkintoon keskittymisestä vaarantuisivat.

Muutosesitys: Momenttiin lisätään seuraava tarkennus:

Opiskelijalla, joka on menettänyt yhden tai useampia opiskeluoikeuksia 2 momentissa säädetyistä syistä, on oikeus hakea yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi, kuitenkin niin, että opiskelijalla voi olla vain yksi voimassa oleva opiskeluoikeus. Hakemus voidaan tehdä osallistumatta 36 §:ssä tarkoitettuun opiskelijavalintaan."